

Stockholm december 2007

Vill du satsa ditt liv på att bygga upp en systemkritisk motmakt – utan att fastna i ideologiska spetsfundigheter? Eller vill du bara medverka till att värna om våra allmänningar, mot motorvägsplaner, kommersialisering och miljöförstöring?

Då passar Alternativ Stad dig perfekt! Alternativ Stad har bara medverkande – inga funktionärer, inga lobbyister, inga politiker. Ett medlemsmöte i månaden och självständiga arbetsgrupper bestämmer och gör jobbet. Ring 643 70 51 och hör vad vi har på gång. Eller titta på www.alternativstad.nu. Välkommen! Du kan också bli medlem och få utskick. Sätt in 240 kr på pg 70 86 45-7 (120 kr om du är under 25 år) och ange namn, adress och e-postadress.

Staden och motborgarna

Ulf Stahre har tidigare skrivit två böcker om stadsrörelser i Stockholm - Den alternativa staden, om byalagen, kampen mot cityomvandlingen och Regionplan 70, samt Den gröna staden, om kampen mot Dennispaketet. Från dem kunde man inte minst få klart för sig Alternativ Stads centrala roll i Stockholms folkliga rörelser. Hans nya bok, Den globala staden (Atlas 2007) är en sammanfattning och en uppföljning fram till nu. Den är också en introduktion på svenska till internationell urbanistisk forskning, med Stockholm som exempel. Det Alternativ Stad och andra stadsrörelsegrupper reagerade mot runt 1970, och som bara har blivit mer aktuellt med åren, är vad Stahre och andra stadsforskare kallar stadskonkurrens. Dvs att städernas styresmän alltmer struntar i stadsbornas välfärd för att istället fnaska för det globala kapitalet.

I någon mening har förstås sådant alltid pågått. När prefekten baron Haussmann la ut sina boulevarder i Paris på 1850-talet var det borgerskapets och inte minst fastighetsspekulanternas intressen han hade för ögonen, inte parisarnas. Men ändå tycks något ha hänt på sextitalet - tjugo eller femti eller hundra år tidigare hade knappast en kommunalpolitiker kunnat säga som Stockholms starke man Hjalmar

Mehr att man rev en hel stadsdel för att "konkurrera med Hamburg" om att bli norra Europas metropol. Inte ens Stockholms borgerskaps intressen styrde, utan ett abstrakt globalt kapitalintresse. Mehr tvivlade till och med på att de svenska kapitalisterna begrep sitt eget bästa; istället krävdes hans egen starka hand som förde dem till rätt beslut vilket var att hela Norrmalm måste jämnas med marken. Och sen har stadskonkurrensen bara fortsatt.

Resultatet har i Stockholms fall, till överklassens förtret, inte blivit riktigt lika drastiskt som i många andra storstäder. Vår starka folkrörelse- och jämlikhetstradition har bromsat. Men tendenserna är fullt internationella:

- uppkomst av "citadell" där överklassen förskansar sig, i Stockholms fall innerstan och vissa privilegierade förorter som sluter sig inåt och avskärmar sig från omvärlden,
- utrensning med ekonomiska och politiska medel riktad mot folk som är ivägen där, s.k. gentrifiering,
- uppkomst av kontrasterande "getton" där de oönskade föses samman,
- ökande ointresse från de styrande för majoritetens välfärd (som istället läggs över på entreprenörer) och istället ökande intresse för övervakning, disciplinering och repression av de icke önskvärda,

- utbredning av anonyma "icke-platser" som inte är till för att vara i utan bara att komma ifrån, typ motorvägar, p-platser, transithallar, stormarknader.
- aktiv marknadsföring av allt detta och av hela staden genom påkostade jippon för att "sätta Stockholm på kartan" snarare än genom att skapa bestående värden.

Stahre tycker sig se en förändring i motståndet mot denna stadskonkurrens - från sjuttitalets lokalt baserade

byalag till det tidiga 2000-talets globalt orienterade, ungdomsdominerade grupper typ Mot marknadens diktatur och Reclaim the City. Men det var innan Gemensam Valfärd och 18 september-alliansen kom igång. Och som Stahre själv visar tycks motståndsorganisering i större skala såväl nu som då för det mesta ha initierats av Alternativ Stad som inte har förändrat sig stort. Så jag vill nog snarare se kontinuiteten än förändringarna. Överheten går på som vanligt. Och motståndet lever.

Motorvägssatsningarna i Stockholm

Carl Cederschiöld förhandlingar om Stockholmstrafiken är försenade. Senast 1 december skulle förhandlingsresultatet ha presenterats, men ännu har inget hänt.

Förbifart Stockholm och Österleden är två stora stadsmotorvägar som Cederschiöld försöker förhandla fram.

Förhandlingens svaga länk är socialdemokraterna, som fortfarande verkar kunna påverkas i fråga om motorvägssatsningarna. Folklig opinion och politisk påverkan behövs, liksom intern opinion i (s) som kan stranda förhandlingarna. Prata med alla sossar ni känner. Och alla andra förresten!

Ett nyhetsbrev som heter Raka vägen åt skogen har startats där du kan följa processen och motorvägsmotståndet

i Stockholm. Börja prenumerera på nyhetsbrevet genom att skicka ett mail till rakavagen@gmail.com

Ett annat tips för mer information om motorvägssatsningarna är rapporten Highway to Hell som Planka.nu har gjort. Om du vill ha ett exemplar, så e-posta till stblm@planka.nu

Alternativ stad lägger kontinuerligt upp information på:

<http://www.alternativstad.nu/hallbartstockholm.html>

Vi har även en motorvägsarbetsgrupp som du kan engagera dig i. Första mötet är den 14 januari klockan 18 på Solidaritetshuset, Tegelviksgatan 40. Du kan även kontakta oss genom kansliet: alt.stad@telia.com

Extrememakeover

För hundra år sen var pengar det enda som satte upp barriärer för fattigt folk. Det gör de än idag, men idag har vi också andra sorts barriärer som skapar social exkludering - eller bara krånglar till livet för oss som rör oss i Stockholm.

På vårt bildgalleri www.alternativstad.nu/bildgalleri.html har vi lagt upp några bilder på icke-platser, som de kallas i internationell forskning - platser som inte är till för att vara på utan bara att fly från så fort som möjligt. Såna icke-platser - motorvägar, bullerzoner, parkeringsplatser, transithallar osv - blir bara fler och fler i den moderna staden, på bekostnad av platser där man trivs.

En särskilt illasinnad sorts icke-plats är alltså barriären. Det är något som skiljer folk från folk, som t.ex. en hårt trafikerad gata eller en motorväg eller ett blåsigt ingenmansland mellan två förorter eller en Tillträde förbjudet-skyt, eller gränsen till ett rikemanskvarter som man drar sig för att överträda på grund av det förakt man betraktas med av ortsbefolkningen.

Det finns också subtilare former av barriärer. En av dem som har ägnat sig åt att kartlägga dem är Lars Marcus på KTH. Enligt honom är varje frånvaro av korsväg en sorts barriär eftersom den inskränker möjligheten att ta sig dit. Ett stort kvarter är en barriär jämfört med flera mindre kvarter - ett

exempel är Slottet, som ju ligger som en enorm propp i nordöstra hörnet av Gamla stan (se http://www.arch.kth.se/sad/publications/articles/lm_arkitektur_00_7.pdf).

Först med att identifiera den sortens barriärer var den amerikanska antimotorvägsaktivisten Jane Jacobs på 60-talet. Enligt henne behövdes följande fyra saker för att en stad inte skulle storkna bakom sina egna barriärer:

1. Täthet. Det måste vara nära till folk. Innerstad är enligt henne den enda platsen i Stockholm som är tät nog för att hålla glöden vid liv, vilket väl är skälet till att den hittills har varit så populär.

2. Blandning. Alla sorts verksamheter måste finnas på samma ställe för att alla sorts människor ska finnas på samma ställe. Alla former av apartheid kväver.

3. Kontinuitet. Stan måste hänga ihop. Barriärer skapar kallbrand i sin närhet så att verksamheter kan strypas på hundra meters håll från dem. Även Jacobs identifierade stora kvarter som en barriär.

4. Gott om billiga lokaler. Bara fantasilösa och tröga verksamheter har råd med höga hyror. För att det udda och det nyskapande ska finnas måste hyrorna hållas nere - vilket väl är ett skäl till att innerstan håller på att förlora sin attraktivitet till förmån för områdena strax utanför. Goda platser lockar

dåliga, rika verksamheter som dödar platsen. Enda sättet att på sikt hålla nere hyrorna är att utbudet av goda lägen är så stort att det räcker för alla. Jacobs bok kom ut på svenska så sent som 2005 och heter Den amerikanska storstadens liv och förfall.

Alternativ Stad har bildat en grupp - Extreme Makeover Stockholm - som vill rensa Stockholm från barriärer och

icke-platser och föreslå massa nyttiga och trevliga saker. Vill du vara med, eller har du idéer? Meddela i så fall alt.stad@telia.com.

Peak oil

Oljan håller på att ta slut. Efter att man har pratat om peak oil under en tid har det tyska institutet Energy Watch nu fastställt denna tidpunkt till 2006. Hädanefter kommer utvinningen att minska, samtidigt som det blir allt fler som slåss om resultatet (Guardian, 22.10.07).

Kärnkraft är ett orealistiskt alternativ, enligt samma källa. Uranet räcker bara för att ersätta några procent, och det tar f.ö. också slut om några decennier. Även biobränslen är orealistiskt som ersättning för oljan. Använder vi så mycket biomassa att det kan ersätta oljan blir inget över till mat (Forskning och framsteg, 7/07).

Det enda det finns gott om är kol. Men det bidrar ännu mer till global uppvärmning än olja - och den globala

uppvärmningen går ännu snabbare än man trott (DN 23.10.07). Överstiger den 6 grader innebär det global massdöd.

Följaktligen satsar såväl regeringen som socialdemokraterna på - motorvägar!

Detta är fullt genomförd irrationalitet. Som Bush invaderade Iran när han inte ens klarar av Irak. Som Hitler brukande krigsmakten till att jaga judar när ryssarna går över gränsen. Alternativ Stad har alltid varit skeptiskt till nyttan av att ta makten och sitta i regeringen. Men vad gör man när dom som brukar göra detta uppenbarligen är bindgalna?

Massflykten från hyresrätten

Hittills under mandatperioden (och det är ju inte mycket mer än ett år som förflutit) har knappt 29 400 intresseanmälningar från hyresgäster som vill ombilda de kommunala hyresrätterna till bostadsrätter kommit in till stadens förvaltning. Det är nästan en tredjedel av allmännyttans lägenheter. Över hälften gäller hyresrätter i förorterna, 22 procent i närförort och 36 procent i ytterstaden.

Vad kan då denna massflykt bero på? Längtar alla dessa människor efter att äga? Hoppas de innerligt på det stora klippet? Eller känner de sig kanske (även) en aningen hunsade och jagade? Den hyresgäst som är paranoid har nämligen lätt att hitta bränsle:

Nu senast har de allmännyttiga bolagen låtit värdera över 5000 lägenheter i vilka hyresgästerna inte visat något som helst intresse för ombildning. Varför? Jo, de allmännyttiga bolagen under borgerligt styre vill så klart kunna sälja av fastigheter till privata fastighetsägare. Nya ägardirektiv ger nämligen de kommunala bostadsbolagen möjlighet att sälja, köpa och göra som de vill.

Nå, det är inte bara borgare som jagar hyresgäster. Hyresgästernas egen förening tillsammans med allierade är inte så dumma de heller. Samma hyresgästförening som nu ska kampanja för att rädda hyresrätten ("Hyresrätten

– mer rätt än någonsin") inledde 2003 ett samarbete med Fastighetsägarna (!) och SABO för att marknadsanpassa hyrorna! Det är kanske onödigt att påpeka att en sådan i områden med bostadsbrist knappast leder till några sänkta hyror utan bara till mer eller mindre kraftiga höjningar och i bästa fall oförändrade hyror i de mest oattraktiva lägena. En rejäl omfördelning av pengar från hyresgäster till fastighetsägare alltså.

I januari 2003 skickar Hyresgästföreningens riksförbund, Fastighetsägarna och SABO in en skrivelse till den dåvarande regeringen med förslag om en ändring av hyreslagen så att bland annat denna "lägesanpassning" av hyrorna ska kunna komma till stånd. I april samma år tillsätter den socialdemokratiska regeringen en särskild utredare "med uppdrag att överväga vissa reformer av hyressättningssystemet." Utredningen resulterar i förslag på regler som möjliggör förhandlingsöverenskommelser där den nya högre lägesanpassade bruksvärdeshyran (med hyresgästföreningen avtalad marknadshyra för att tala klarspråk) kan tas ut direkt av nya hyresgäster, medan de gamla får hyresrabatt under några år för att anpassas till den högre hyresnivån.

Vid det här laget är de lokala föreningarna och förtroendevalda inom hyresgästföreningen samt Nätverket för

hyresgästernas boendetrygghet på fötter med kraftiga protester. De för fram att utredningsförslaget skulle leda till marknadsanpassade hyror, att hyrorna skulle höjas rejält i alla områden med bostadsbrist, att fastighetsägarna redan har god lönsamhet och att de skulle få kraftigt höjda vinster samt att hyrorna i Stockholm redan gått upp med 39 procent sedan 1993 medan förvaltningsskostnaderna endast stigit med 16 procent osv. Till slut går den dåvarande regeringen på de protesterandes linje och hotet är (för tillfället) undanröjt.

Så vad ska vi hyresgäster göra? Vart vi än vänder oss och hur vi än röstar väntar mäktiga och inte alltid så välviljiga aktörer som inte heller alltid är så öppna med sin dagordning. Nu verkar ”rädda sig den som rädda sig kan” råda, men finns möjlighet till gemensamma lösningar som ger hyresgästerna trygghet i sitt boende och samtidigt inte lämnar dem som står utanför den reguljära bostadsmarknaden åt sitt öde? Är det dags att försöka skaka liv i idén om kooperativ?

Torgdemokrati?

En efter en har stockholmarnas publika platser bollats över på köpmännen:
- Ungefär 70% av Plattan glasas in och överläts och därmed är Sergels torgs historia som publik mötesplats förmodligen slut. “Det finns andra platser”, säger stadsbyggnadsdirektören Ingela Lindh.

- 11 tidigare kommunala inomhusköpcentrum tas över av det engelska företaget Boulton som framtida förklarar att om någon ertappas med att göra något annat än köpa så åker han ut.

- Redan tidigare äger det holländska företaget Rodamco ett drygt dussin inomhuscentrum. I förra numret skrev vi om hur dom under folkomröstningen om EMU slängde ut nej-sidan men lät ja-sidan stå med bokbord.

- Såväl Odenplan som Slussen och Hornstull planeras bli privata gallerior. I odenplansfallet och förmodligen också hornstullsfall mot lokalbefolkningens vilja. “Dom skiter jag i”, lär Axén Olin ha sagt på ett möte.

Vi vill rädda de offentliga torgen. Under hösten har vi gjort en rad uppmärksammade aktioner för att försvara yttrandefriheten i stan. Men du behövs för att hålla verksamheten växande. Anmäl dig till Alternativ stads torggrupp genom att skicka ett mail till torgen-subscribe@yahoogroups.com. Meddela listan att du vill vara med i arbetet!

Trångboddheten ökar för vissa grupper

Ökad boendetäthet är självklart inte bara av ondo: användning av energi och yta får alltid konsekvenser, men som vanligt är det de redan sparsamma som får dra åt svångremmen ytterligare.

Trångboddheten har legat på ungefär samma nivå, cirka 15 procent, de senaste tjugo åren, men vissa grupper har blivit mer trångbodda under samma period. Ensamstående föräldrars och deras barns trångboddhet har ökat med ungefär tio procent det senaste decenniet. Även bland yngre och personer med utländsk bakgrund har trångboddheten ökat.

Det finns en stark koppling till inkomstnivån. Trångboddheten har sedan slutet av 1980-talet ökat för den fjärdedel av befolkningen som tjänar minst. Under 1990-talets krisår ökade trångboddheten bland dessa kraftigare. Tre av tio hushåll i denna inkomstgrupp var trångbodda 2004.

Omkring en halv miljon barn lever i familjer som saknar utrymme att ge barnen eget rum. Av dessa är cirka 325 000 skolbarn. Sex av tio ensamstående småbarnsföräldrar är trångbodda.

Trångboddheten är självklart mest förekommande i de större städerna. I Stockholm ökade boendetätheten (antal boende per rum, kök inkluderat) i Östermalms allmännyttiga bestånd

från 0.45 1980 till 0.50 2001. Under samma period ökade boendetätheten i Tenstas allmännyttiga från 0.75 till 0.95.

Samtidigt lyckas allt färre unga (20 – 27 år) i Sverige skaffa egen bostad (första handskontrakt, bostadsrätt eller egnahem). Andelen med egen bostad har på tio år minskat från 62 procent 1997 till 53 procent 2007. Andelen i hyresrätt med förstahandskontrakt har samtidigt minskat med 10 procent och andelen boende i andrahand och mambor ökat med 9 procent.

Finns då något sätt att få dem med gott om plats att dela med sig till de trångbodda? Är trängselskatt på stora boendeytor en möjlig väg (även för miljöns skull)? Skulle medlen från en sådan skatt kunna slussas till de trångbodda till exempel via bostadsbidrag? Eller är det enda raka att bygga och åter bygga nytt och att jaga byggoligarkerna så att byggkostnaderna sjunker? Var finns rum för våra barn? – en rapport om trångboddhet i Sverige, Boverket 2006, www.boverket.se Ungas boende 1997-2007, Hyresgästföreningen 2007, www.hyresgastforeningen.se